

เอกสารประกอบการสัมมนาวิชาการด้านภาษาไทย

หัวข้อ “การสอนวรรณคดีไทยให้บรรลุจุดมุ่งหมายสำหรับครูภาษาไทย”

วิทยากรโดย รองศาสตราจารย์ ดร.บุญยเสนอ ตรีวิเศษ

จัดโดย หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
วันพุธที่ ๑๐ เมษายน ๒๕๖๗ เวลา ๑๓.๐๐ - ๑๖.๐๐ น. ณ ห้องประชุมสุวัจน์ ลิปพัลลภ ๒ ชั้น ๓
อาคารยุพราชเบญจมงคล (อาคาร ๓๑) มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

ประวัติวิทยากร

รองศาสตราจารย์ ดร. บุญยเสนอ ตรีวิเศษ

อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

นายกสมาคมนักกลอนแห่งประเทศไทย

บรรณาธิการวารสาร วิจิตรวรรณสาร

ปริญญาตรี

- ครุศาสตรบัณฑิต (ค.บ.) สาขาวิชาภาษาไทย วิทยาลัยครุนครราชสีมา
- ศีษาศาสตรบัณฑิต (ศษ.บ.) สาขาวิชาบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

ปริญญาโท

- การศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม.) สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ปริญญาเอก

- ปรัชญาดุขฎิบัณฑิต (ปร.ด.) สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

สาธิตการอ่านทำนองเสนาะ

กาพย์

กาพย์ยานี ๑๑

๑ ข้าเฝ้าเหล่าเสนา	มีกิริยาอัชฌาสัย
พอค้ามาแต่ไกล	ได้อาศัยในพารา
๑ ไพร่ฟ้าประชาชี	ชาวบุรีก็ปรีดา
ทำไร่เขาไถนา	ได้ข้าวปลาแลสาส์
๑ อยู่มาหมู่ข้าเฝ้า	ก็หาเขาวนารี่
ที่หน้าตาดี	ทำมโหรีที่เคหา
๑ ค้าเข้าเฝ้าสี่ซอ	เข้าแต่หอล่อกามา
หาได้ให้ภริยา	โลภพาให้บ้าใจ
๑ ไม่จำคำพระเจ้า	เหไปเข้าภาษาไสย
ถือดีมีข้อไท	ฉ้อแต่ไพร่ใส่ชื่อคา
	(กาพย์พระไชยสุริยา, ๒-๓)

กาพย์ฉบง ๑๖

๑ วารี่ที่เราจะไป	ใกล้ฤว่าไกล
ข้าไหว้จะขอมรคา	
๑ ปลาย่าข้าเจ้าเยาวพา	มิได้ไปมา
อาศัยอยู่ต่อธรณี	
๑ สกุนาอาลัยชีวี	ลาปลาจรถี
สู่ที่ภูผาอาศัย	
๑ ข้าเฝ้าเล่าแก่ภูวไนย	พระเจ้าเข้าใจ
ฤทัยว่าเหวเอกา	
	(กาพย์พระไชยสุริยา, ๖-๗)

กาพย์สุรางคนางค์ ๒๘

	๑ พระชนนवलนอน
เชิญใจไม้ขอน	เหมือนหมอนแม่นา
ภูธรสอนมนต์	ให้บ่นภาวนา
เย็นคำร่ำว่า	กั้นป่าภัยพาล

มีดารากร
เห็นสิ้นดินฟ้า
มาลีคลีบาน

ขึ้นชะผกา
สารพันจันอิน
แดนต่อคล้อร้อน

กระเวนไพรไก่อ่เถื่อน
ปู่เจ้าเขาเงิน
สินธุพุลัน

๑ วันนั้นจันทร
เป็นบริวาร
ในป่าท่าธาร
ใบก้านอรชร

๑ เย็นฉ่ำน้ำฟ้า
วายุพาขจร
รืนกลินเกสร
ว่าว่อนเวียนระวัน

๑ จันทรaculaเคลื่อน
เดือนเพื่อขานขัน
กู่เกริ่นหากัน
ครั้นครั้นหวนไหว

(กาพย์พระไชยสุริยา, ๘)

กลอนสุภาพ

กลอนสี่

๑ นิ่งนิ่งนิกนิก
ตราตราตริงตริง

๑ ฝอยฝอยฝนฝน
หยดน้ำหยดน้ำ

๑ หยดหนึ่งหยดหนึ่ง
ใสใสตั้งเป็น

๑ หยดนี้หยดนี้
ไหลไหลไหลไหล

๑ จากเดือนจากดาว
รู้สีกลือกลื่น

ลึกลึกซึ้งซึ้ง
ซ่าซ่าย้าย้า

พรุพรุพรำพรำ
หยดหยดเย็นเย็น
ห่างห่างเห็นเห็น
หยดหนึ่งน้ำใจ

จากไหนจากไหน
รินรินรินริน

จากนกโอบยบิน
จากเวียงจักรวาล

(ไพเราะรินทร์ ขาวงาม, 2547, 39)

กลอนหก

๑ เด็กน้อยต้อยเดินชายหาด
เธอค่อยตระกองเก็บมา

๑ คราคลื่นกระแทกทะเลลาย
ราชาราชินีที่นอน

ปูหอยสะอาดเตียงสา
ก่อปราสาททรายให้นอน

ยุบปราสาททรายเสากร่อน
ก็วังก็ซอนซอนซุก

๑ เด็กย้ายปราสาทขึ้นฝั่ง
แต่ปราสาทแห่งแฝงทุกซ์

เธอหวังหอยปูอยู่สุข
ประมุขปราสาทพถ่านชน
(ศิวกานท์ ปทุมสูติ, 2548, 138)

กลอนแปด

๑ ต้อยตะริดติดตีเจ้าพี่เอ๋ย
แอ้อ้อยสร้อยฟ้าสุมาลัย
ดูฉายขึ้นรื่นรวยระทวยทอด
หนาวน้ำค้างพรางพรมลมลำเพย
เสนาะดั่งวังเวงเป็นเพลงพลอด
วิเวกแว่วแจ้วในใจรัฐจวน

จะละลายเร่ร้อนไปนอนไหน
แมนเด็ดได้แล้วไม่ร้างให้ห่างเขย
จะกล่อมกอดกว่าจะหลับกับเขนย
ใครจะเซยโฉมน้องประคองนวล
เสียงฉอดฉอดชดช้อยละห้อยหวาน
เป็นความชวนประโลมโฉมวิณฬาฯ
(พระอภัยมณี, ๔๒๓)

โคลง

โคลงสี่สุภาพ

๑ ไ้อ์ศรีเสาวลักษณ์ล้ำ
แม้ว่ามีกิ่งโพยม
แขวนขวัญชูโฉม
กิดปมีกิ่งฟ้า
แลโลม โลกเอย
ยื่นล้ำ
แมกเมฆ ไร่แม่
ฝากน้องนางเดียว ๆ
(นिरาคนรินทร์, ๑๙)

โคลงสี่สุภาพ

๑ จากมามาลิ้วล้ำ
บางยี่เรือราพลา
เรือแฝงช่วยพานาง
บางบับคำคล้อง
ลำบาง
พี่พร้อม
เมียรมาน มานา
คล่าวน้ำตาคลอ ๆ
(นिरาคนรินทร์, ๓๒)

โคลงสี่สุภาพ

๑ งามผาโตรกชะงอกเง้อม ผาขาว
สูงเยี่ยมเทียมเดือนดาว
กมอกเมฆจับจันทร์หนาว
ลมรื่นระริกกลิ่นแก้ว
พรางแพรว
ตึกตื่น
พัดฟ้ามาหอม
(อังคาร กัลยาณพงศ์, ๘๒)

โคลงสี่สุภาพ

๑ ซี่พคนคือต้นแบบ

ฉบับไซ

ก่อเกิดวรรณกรรมไพ-

เราะแล้ว

สายธารที่หลังไหล

พันหลาก

สายแห่งวรรณศิลป์แก้ว

ส่องแก้วกมลฉาย

(เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์, ๘๔)

ร่าย

ร่ายสุภาพ

๑ ศรีสวัสดิเดชะ ชนระชาอรินทร์ ยินพระยศเกริกเกรียง เพียงพกแผ่นฟากฟ้า หล้าลุ่มเลื่องชัยเขวง
เกรงพระเกียรติระย่อ ฝ่อใจห้าวบมิหาญ ลากุญแจล้วยมิกล้ำ บคำอาตม์ออกรงค์ บคงอาตม์ออกฤทธิ์
ท้าวทั่วทิศทั่วเทศ ใ้ทุกเขตทุกด้าว น้าวมกฏมานบ น้อมพิภพมานอบ มอบบัวบาทวิบุล อดุลยานุภาพ
ปราบศัตรูกลั่นกลัว หัวหันหายกายกลาด ดาษเต็มท่งเต็มดอน พม่ามอญพ่ายหนี ศรีอโยธยารมเยศ
พิเศษสุขบ่าเทิง สำเร็จราชสถาน สำราญราชสถิต พิพิธโภคสมบัติ พิพัฒน์โภคสมบุรณ์ พูนพิภพดับเข็ญ
เย็นพิภพดับทุกข์ สนุกสบสีกา สำเสนาอบเกล้า สำสนมเฝ้าฝ่ายใน สำพลไกรเกริกหาญ สำพลสารสินธพ
สพศาสตราครเพลง เถกิงพระเกียรติฟุ้งฟ้า ลือตรลบแหล่งหล้า โลกถ้วนสดุดี

(ลิลิตตะเลงพ่าย, ๖๓)

ร่ายยาว

๑ “...จึงตรัสว่าโอ้อไ้เวลาปานฉะนี้เอ๋ยจะมีตักตื่น จวนจะสิ้นคืนก่อนรุ่งไปเสียแล้ว หรือกระไรไม่รู้เลย
พระพายรำเพยพัดมารีเรื่อยอยู่เฉื่อยฉิว ออกแม่น้ำให้อ่อนทิวสุดละห้อย ทั้งดาวเดือนก็เคลื่อนคล้อยลงลับไม้สุดที่
แม่จะติดตามเจ้าไปในยามนี้ ผุ่งลึงค่างบ่างชะนีที่นอนหลับ ก็กลิ้งกลับเกลือกตัวอยู่ยั่วเยี้ย ทั้งนกหูกก็จ้วเจียเหงา
เจียบทุกรวงรัง แต่แม่เทียวเซซังเสาะแสวงทุกแห่งห้องหิมเวศ ทั่วประเทศทุกราวป่าสุดสายนัยนาที่แม่จะตามไป
เล็งแล สุดโสดแล้วที่แม่จะซบทราบฟังสำเนียง สุดสุรเสียงที่แม่จะรำเรียกพิไรร้อง สุดผีเฝ้าที่แม่จะเยื้องย่องยก
อย่างลงเหยียบดิน ก็สุดสิ้นสุดปัญญาสุดหาสุดค้นเห็นสุดคิด จะได้พานพบประสปรอยพระลูกน้อยแต่สักนิดไม่มี
เลย จึงตรัสว่า เจ้าดวงมณฑาทองทั้งคู่ของแม่เอ๋ย หรือว่าเจ้าทิ้งขว้างวางจิตไปเกิดอื่น เหมือนแม่ฝันเมื่อคืนนี้
แล้วแล.....”

(ร่ายยาวมหาเวสสันดรชาดก กัณฑ์มัทรี)

ฉันท

อินทรวชิรฉันท ๑๑

๑ ควรเพื่อจะสมเพช	ภยเวหนการ
ด้วยท่านพฤตอาจารย์	พะกระทบประสพทัณฑ์
๑ โดยเต็มกตัญญู	กตเวทิตาครัน
ใหญ่ยิ่งและยากอัน	นรอื่นจะอาจทน
๑ หยั่งชอบนิยมเชื่อ	สละเนื้อและเลือดตน
ยอมรับทุเรศผล	ขรการณ์พะพานกาย
๑ ไปเห็นกะเจ็บแสบ	ชีวแทบจะทำลาย
มอสตัยสมรรถหมาย	มนมันมีหวันไหว
๑ หวังแผนณแผ่นดิน	ผิถวิลสะดวงไใด
เกื้อกิจสฤษฏ์ไป	บมิเลียงละเบียงเบียน ฯ

(สามัคคีเภทคำฉันท์, ๑๑-๑๒)

วสันตติลกฉันท ๑๔

๑ ภายใต้เสวตฉัตรรัตน์	ก็จรัสจรัญเรือง
ตั้งราชอาณาจักรเื่อง	วรมัญจบรรจถรณ์
๑ ห้อยย้อยประทีปอุบะประทีน	รสกลิ่นก็เอมอร
อาบอบตรลบกระแจะขจร	ดุจทิพย์สุมาลัย
๑ คัณนาอเนกคณะอนงค์	สิริทรงเจริญใจ
สรรพางคพรรณพิศประไพ	กลพิมพ้อปสร
๑ เรียงรายจรุงรมยบาท	บริจาริกการ
ป็นพรรคพิทักษ์บหวร	ณนิวัทธเวรवार
๑ โดยรอบมหานครเล่ห์	กะสิเนรุปรากการ
ห้อมมันมหันต์อริจะราญ	ก็ระย่อและท้อหนี ฯ

(สามัคคีเภทคำฉันท์, ๔)

มาถวฉันท ๘

๑ ล่วงลุประมาณ	กาลอนุกรม
หนึ่งฉันทนิม	ท่านทวิซงค์
เมื่อจะประสิทธิ์	วิทยะยง
เชิญวรงค์	เอกกุมาร

๑ เธอจรตาม	พราหมณ์ไป
โดยเฉพาะใน	ห้องรหฐาน
จึงพฤตถิถาม	ความพิสดาร
ขอธประทาน	โทษะและไซ
๑ อย่าตีและหลู่	ครูจะเฉลย
เธอน่ะเสวย	ภัตกะอะไร
ในทินนี้	ตีฤโณน
พอหญทัย	ยิงละกระมัง
๑ ราชธก็เล่า	เค้าณประโยค
ตนบริโภค	แล้วขณะหลัง
วาทประเทือง	เรื่องสิประทั้ง
อาคมยัง	สิททสภท

(สทมคคืเกทค้ำฉนัถ, ๒๓-๒๔)

มทลินีฉนัถ ๑๕

๑ กษณะทวิษะรับฐท	นัณดร์และทิวท
จกทจรยั	
๑ นีรอลสะประกอบการ	พีริโยพาร
และเต็มใจ	
๑ จะพินิจยคตีไค	เทียงณบทใน
พระธรรมนญ	
๑ ละมนะอคตีสึณยั	ยุกติบฐฐบรณั
ณคลองธรรมั	
๑ ลุสมยจะแนะนำพรรคั	ราชกุมารสรรพั
ธพฐ้าสอน ๑	

(สทมคคืเกทค้ำฉนัถ, ๒๑)

ภุชงคประยทฉนัถ ๑๒

๑ ทิชงคัชทติฉลทดยล	คะเนกคะนังการ
กษัตรียัลิจฉวีวาร	ระวังเหือดระแวงหทย
๑ เหมาะแก่การจะเสกสรร	ปวัตันวัณจโนบทย
มล้างเหตุพิเฉทสทย	สมัครสนธิสัสมสร

๑ ฅวันหนึ่ลู่กึงกา	ลศึษาพิษากร
กุมารลิจฉวีวร	เสด็จพร้อมประชุมกัน
๑ ๓ระบัต้วัสสการมา	สถานราชเรียนพลัน
ธเกลึงเชิญกุมารฉัน	สนิทหนึ่พระองค์ไป
๑ ลู่ห่องหับรโหฐาน	ก็ถามการณัณทันไต
มีลึล้บอะไรใน	กถาเชันธปุจฉา ฯ
	(สามัคคีเกทคำฉันท์, ๒๒)

วิษุขุมมาลาฉันท์ ๘

๑ ๒่าวเศิกเอิกอึง	ทราบถึงบัตดล
ในหมู่ผู้คน	๒าวเวสาลี
แทบทุกถึนหมด	๒นบทบุรี
อกสััน๒วัญหนึ่	หวาดกลัวทั้วไป
๑ ๓ึ้นตาหน้าเผือด	หมดเลือดสัันกาย
หลบลึ่หนึ่ตาย	วุ่นหวัันพรัันใจ
๒ุกรอก๒อกครั้ว	๒่อนตัวแตกภัย
๒้าดงพงไพร	ทัั้งย่านบ้านตน
๑ เหลือจักห้ามปราม	๒าวคามล้าลาด
หวัันหน้าราชฎัร	๒ุนด่านด่าบล
หารือแกกััน	คิฉันผ่อณปรน
จักไมให้พล	มา๒ร๒้ามา
๑ ๒ึ้งให้ตึกลอง	ปาวร้องทัันทั
แจ้ง๒าวไพร	รูกเบิยนปีทา
เพื่อหมู่ฎุมิ	วัช๒ืออาณา
๒ุมนุขบัญ๒า	ป้องกัันฉันไต
๑ ราชาลิจฉวี	ไปมีสัักองค
อันนึก๒้านง	เพื่อจักเสด็จไป
๒่างองคค์ด้ารัส	เรียกนััดทำไม
๒ไรเป็นใหญ่ไคร	กัล้าหาญเห็นตี ฯ
	(สามัคคีเกทคำฉันท์, ๓๖-๓๗)

๑ จอมทัพภาคธรรมาษฎร์ธยาตราชยุหกริ	
ธาสู่วิสาลี	นคร
๑ โดยทางอันพระทวารเปิดนรนิกร	
ถรรอจะต่อรอน	อะไร
๑ เบื้องนั้นท่านครุวัสสการทิกก็ไป	
นำทัพขเนนทร์ไท	มคธ
๑ เข้าปราบลิจฉวิซัตติยรัฐชนบท	
สู่เง้อมพระหัตถ์หมด	และโดย
๑ ไปพักต้องจะกะเกณฑ์นิกายพหลโรย	
แรงเปลืองระดมโปรย	ประยุทธ์ ๆ
๑ ราบคาบเสรีจระเสด็จลุมราชคฤหุดม	
ดมเขตบุเรศดุจ	ณเดิม
๑ เรื่องต้นยุคตีกี่แต่จะต่อพจนเดิม	
ภาษิตลิตเซอร์ม	ประสงค์
๑ ปรงโสดเป็นคตีสุนทรภรณ์จง	
จับข้อประโยชน์ตรง	ตริดู ๆ

(สามัคคีเภทคำฉันทน์, ๔๐-๔๑)

เห่เรือ

เกริ่นโคลง

๑ ปางเสด็จประเวศด้าว	ชลาลัย
ทรงรัตนพิมานชัย	กิ่งแก้ว
พรั่งพร้อมพวกพลไกร	แห่นแห่
เรือกระบวนต้นแพรว	เพริศพรั่งพรายทอง

ข้าลวะเห่

๑ พระเสด็จโดยแดนชล	ทรงเรือต้นงามเฉิดฉาย
กิ่งแก้วแพรวพรรณราย	พายอ่อนหยับจับงามงอน
๑ นาวาแน่นเป็นขนัด	ล้วนรูปสัตว์แสนยาก
เรือลิวทิวธงสลอน	สาครลั่นครั่นครื้นฟอง

มูละเห่

๑ เรือครุฑยุคนาคหัว	ลิวลอยมาพาผันผยอง
พลพายกรายพายทอง	ร้องโห่เหอโห่เหมา
๑ สรมุขมุขสีดำน	เพียงพิมานผ่านเมฆา
ม่านกรองทองรจนา	หลังคาแดงแยงม้งกร
๑ สมรรถชัยไกรกาบแก้ว	แสงแวววับจับสาคร
เรียบเรียงเคียงคู่จूर	ดั่งร้อนฟ้ามาแดนดิน
๑ สุพรรณหงส์ทรงพู่ห้อย	งามชดช้อยลอยหลังสินธุ์
เพียงหงส์ทรงพรหมินทร์	ลินลาศเลื่อนเดือนตาชม

สวะเห่

ข้าแลเรือ	(ลูกคู่)	เฮ เฮ เฮ
เฮ...โเฮ้ เฮ...โเฮ้	”	เฮโเฮ้ เฮโเฮ้
เฮ...โเฮ้ เฮ...เฮ	”	เฮโเฮ้ เฮเฮ
เจ้าเอ๋ย ก็พาย	”	พีกี่พาย
พายเอ๋ย พายลง	”	พาลงให้เต็มพาย
โอละเห่...เฮ	”	โเฮ้ เห่ เฮ เฮ เฮ
โอเห่ มาลา	”	โอเห่มาลา โอเห่มาลา
โอเห่ เจ้าคะ	”	โอเห่เจ้าคะ มะละไซโย
ศรีชัยแก้ว พ่อเอ๋ย	”	ชัยแก้ว พ่ออา – เฮ

(กาพย์เห่เรือ เจ้าฟ้าธรรมาธิเบศร)